

کاهش جمعیت سیاه خروس قفقازی گونه نادر ارسباران

یکی از نادرترین پرندگان دنیا، سیاه خروس قفقازی، نماد زیست بوم ارسبارانی است که در پهنه منحصر به فرد این زیست بوم و در آذربایجان شرقی زندگی می‌کند و با تهدید کاهش جمعیت روبرو شده است.

این گونه بومی منطقه قفقاز، در بین دریای سیاه و دریای خزر در کوه‌های قفقاز کوچک و بزرگ در کشورهای روسیه، گرجستان، ارمنستان، آذربایجان، ترکیه و شمال غرب ایران دیده شده و جمعیت جهانی آن حدود ۵۰ تا ۱۰۰ هزار قطعه برآورد شده است؛ همچنین به نظر می‌رسد در ایران نیز متناسب با محدودیت زیستگاه جمعیت پرنده، ۲۵۰ تا ۳۵۰ قطعه سیاه خروس قفقازی زندگی می‌کنند؛ البته باید توجه داشت که آمار بیان شده قطعی نیست و این گونه نادر نیاز به حمایت و حفاظت جدی و برنامه ریزی شده، دارد.

بخش بسیار کوچکی از زیستگاه این پرنده کمیاب، در کشورمان قرار دارد و به دلیل منحصر به فرد بودن گونه مورد بحث در ایران، نیاز است از سیاه خروس قفقازی به عنوان نماد زیست بوم ارسبارانی حفاظت کنیم چراکه جنگل تراشی، تغییر اقلیم و فعالیت معدن در منطقه عوامل تهدیدکننده زیستگاه پرنده پرمز و راز ارسباران است. بهترین راه حفاظت از ذخایر ژنتیکی کشور حفاظت گونه‌ها در زیستگاه است بنابراین برای حفظ این ژن ارزشمند، جلوگیری از تخریب زیستگاه، موثرترین راهکار مدیریتی است و برای حفظ جمعیت سیاه خروس ضمن افزایش آگاهی‌های عمومی، همه‌آحاد جامعه اعم از مردم محلی، وزارت خانه‌ها و دستگاه‌های متولی توسعه و گردشگران باید نقش آفرینی کنند و دست به دست یکدیگر دهند.

سیاه خروس قفقازی در جنگل‌های کوهستانی، کمربند آلپی و در ارتفاع بین هزار و ۵۰۰ تا سه هزار زندگی می‌کند؛ گونه‌ای اجتماعی است و غیر از دوره جوجه‌آوری، نرها و ماده‌ها دسته‌های جدا از یکدیگر تشکیل می‌دهند. این پرندگان عمدتاً از گیاهان مانند جوانه‌ها، برگ‌ها و میوه‌های انواع متنوعی از بوته‌ها، علف‌ها و درختچه‌ها مانند درخت غان، بیدمشک، پیرو، بید، گل صدتومانی، نسترن، بلوط، قره‌قات، توت‌فرنگی، سیب وحشی و... و جانوران بی‌مهره مانند حشرات و عنکبوتیان تغذیه می‌کنند.

زمان جوجه‌آوری پرنده از نیمه اردیبهشت تا اوایل خرداد ماه آغاز و در این زمان نرها در میعادگاه تولید مثل کنار هم جمع می‌شوند و با نمایش حرکاتی مانند جست زدن به هوا و چرخش موجب جلب توجه ماده‌ها می‌شوند؛ پرنده نر در روتنه سیاه با چلای سیخ و در زیر روتنه سیاه با چلای آبی با لکه سفید کوچک روی کتف‌ها، لکه قرمز بالای چشم‌ها و دم بلند و دوشاخه با اتحنای شامپوهای کناری مشخص و پرنده ماده قهوه‌ای روشن با نوارهای عرضی سیاه و دم کوتاه‌تر از نر و بدون اتحنای کناری است.

ماده‌ها بعد از جفتگیری از نرها جدا و در آشیانه‌هایی با کودی کم در زمین‌های شیب‌دار دو تا ده عدد تخم گذاشته و روی تخم‌ها حدود ۲۰ تا ۲۵ روز می‌خوابند. جوجه‌ها در بدو تولد پوشیده از کرک پر و برای تغذیه مستقل هستند ولی تا حدود دو ماهگی توسط مادر مراقبت می‌شوند؛ در این بین هوای سرد و مه‌آلود، اصلی‌ترین دلیل مرگ و میر جوجه‌ها است.

